

כל הדרנים מובילים

מצריים:

הנשיא אנואר אל-סאדאת כן לחלוטין בשאיפתו העזה להסדר-שלום. הדבר נובע מראייה מפוכחת של המציאות המצרית עצימה. הכלכלה המצרית הרוסה. התיקנות לשיקום מהיר, תוך ורימת הון זר למצרים, בעיקבות מילחמת יוסי-הכפורים. נתיבם בדרך יותר ממיליון נפש מיתוספים מדי שנה לאוכלוסייה המצרית. כתוצאה מריבוי טבעי דוהר ההתאסון.

קיימת במצרים אי-שביעות-רצון רבה. ההרגשה היא שהאוריינטציה הפרוארמית קאית לא הניבה פירות כלכליים מספיקים. יתר על כן, ומסוכן עוד יותר: קיימת תסיסה רבה בקרב הצבא המצרי, מכיוון שהאמריקאים לא סיפקו לו את הנשק המובטח, במקביל לאספקת הנשק לישראל.

סאדאת משליך עתה את כל יתרו על קלף אחד: הסדר-שלום שיושג במהלך שנת 1977. בהנהגה אמריקאית, אשר ייראה כאי-שור לנכונות מדיניותו מאז יוסי-הכפורים ואילך. סאדאת יודע כי הדבר לא ייתכן אלא בהשתתפות אש"ף.

אם תתברר תיקונו זה, לא תהיה לסאדאת ברירה אלא לנקוט צעד דרמטי ב"כיוון הפוך: מילחמה חרשה בשנת 1978, ויהא המחיר אשר יהא.

אלג'יריה. עיראק משקיעה מאמצים עצומים בשיקום פנימי ובבניית חברה חדשה. ומבחינה זו היא עולה בהרבה על מצריים וסוריה.

אלג'יריה ועיראק קשורות זו בזו בקשרים אמיצים. למרות התחולל השחור שעבר ביניהן ביגלל הסיכסוך על הסהרה הספרית דיתלשעבר. (בסיכסוך זה חמכה עיראק במארוקו, ביגלל סיבה אידיאולוגית. נראה היה לשליטי בגדאד כי הזכות המארוקאית על הסהרה דומה לזכות העיראקית על כורדיסטאן, ועל כן חמכה עיראק במגמת האחדות. למורת רוחה הרבה של אלג'יריה, שקופחה בהסדר זה).

אם תתמודד אלג'יריה בפיתרון-שלום, תקבל עיראק קו זה.

בשכונות האחרונות היתה לי ההזדמנות לערוך כמה ביקורים הטופים באירופה. בביקורים אלה שוחחתי עם שורה של אישים — מדינאים אירופיים מן השורה הראשונה, אישים פלסטניים ומנהיגים ערביים אחרים — כיניהם אישיות ערבית בכירה אחת (לא-פלסטני) שיש לה מעמד מיוחד בקרב הגורמים המקורבים לחזית-הספרוב. המידע שאספתי כשיחות אלה, נוסף על שיחות עם אישים זרים שביקרו בישראל ועם מנהיגים כשטחים המוחזקים, מהווה מעין פסיפס מודיעיני, הנותן תמונה מעורכנת של ההתפתחות במרחב בשעה זו. תמונה זו מורכבת כולה ממידע ממקורות ראשונים — מקורות החסר מים לפני ריווח עיתונאי רגיל.

המסקנה הנוכעת מתמונה זו, מרשימה: זו הפעם הראשונה בהיטי טוריה של המרחב, מאז 1948, מובילים כימעת כל הגורמים החשובים במרחב בכיוון אחד, ביחד או במקביל, כשכל אחד מהם פועל עליפי האינטרסים של עצמו.

הכיוון הוא: לזינבה. היעד הוא: הסדר-שלום כגלי, הכולל מדינה פרסטינית לצד ישראל, תוך הכרה הדדית.

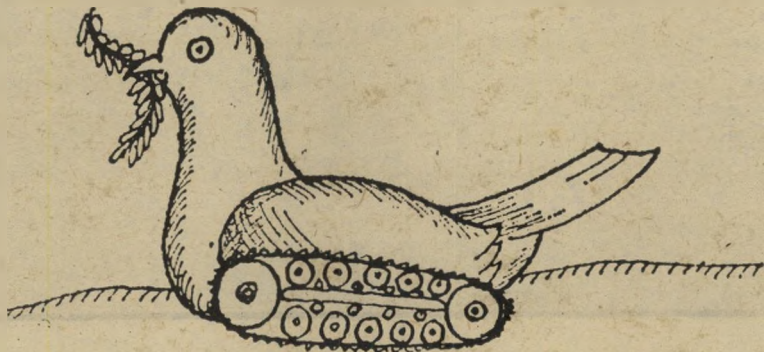
לוב:

לז'נבה

מועמר קדאפי הוא אדם אימפולסיבי. אך הוא מרשפע מאד מנשיא אלג'יריה, ויש להניח כי בשעת ההכרעה יקבל אף הוא את הקו שייקבע באלג'יר.

קדאפי כבר הכין את עצמו לכך, ובי-אחרונה החל טוען בזכות מדינה פלסטנית בגדה וברצועה — פיתרון שהוא שלל אותו עד כה בשפצי-קצף. כדי לחפות על הפנית קיצונית זו, נימק זאת בטענה השאלה ממנחם בגין: שהמדינה הפלסטנית תשמש בסיס להמשך המאבק נגד ישראל. זוהי דוגמה מאלפת נוספת לשיתוף-הפעולה בין הקיצוניים שמשני עברי החזית.

תוניסיה:

בעבר היתה ארץ זו חלוצת הרעיון של שלום ישראלי-פלסטני. אולם הנשיא חביב אל-בורגיבה הוא אדם הפכפך, וקשה לחשב את מהלכיו מראש. כיום הוא חולה מאד, ולמעשה אין שליטון תוניסי ממש, המסוגל לקבוע קו עקרוני חדש.

(באחת השיחות נודע לי מה הסתתר באמת מאחורי יוזמת-השלום המפורסמת של בורגיבה בשנת 1965, כאשר השמיע ביריחו ובירושלים העתיקה את הקריאה למען הכרה בישראל ושלום ישראלי-פלסטני. ימים אחדים קודם-לכן ביקר בורגיבה אצל גמאל עבד-אל-נאצר בקאהיר. בשיחה אינטימית גילה לו המנהיג המצרי שהוא הגיע למסקנה שעל הפלסטנים לזכות שלום עם ישראל ולהקים מדינה משלהם לצד ישראל. בורגיבה התלהב מן הרעיון, ובצורה האופיינית לו השמיע מייד הכרזה דרמטית, על אדמת פלסטין, שרגמה לסנסציה עולמית והפכה אותו דמות בינלאומית. הוא שכה להזכיר את זהו רעיונו של עבד-אל-נאצר, והפקיע את זכות-היוצרים לעצמו. עבד-אל-נאצר התרמלא חימה על כך, ואחרי כמה ימים על ועם חרישי ציווה על כלי-התיקשות המצריים לפתוח במיתקפת-מיחץ טוטאלית על בורגיבה. בכך נסתיימה היוזמה, שהיתה עשויה למנוע את מילחמת ששת-הימים.)

אש"ף:

כתוצאה ממילחמת לבנון שולטת עתה הנהגת פתח באירגון זה יותר מתמיד, ומנהיגותו של יאסר עראפאת בו בלתי-מעוררת.

מנוי וגמור עם כל הכוחות הקובעים באש"ף להשתתף בוועידת זינבה, בצורה שתהווה הכרה דה-פקטו בישראל, ולקבל את הפיתרון של מדינה פלסטנית בגדה וברצועה. הוויכוח על כך כבר נסתיים למעשה.

לעומת זאת מתנהל בצמרת אש"ף ויכוח על הדרכים להשתתף מטרה זו. יש אגף, המיוצג על-ידי שרה-חוף האש"ף פארוק

רציני אחד בעולם המאמין שהדבר עדיין אפשרי. אולם המלך מקווה שהמדינה הפלסטינית, לכשתקום, תיאלץ להדק את יחסיה עם ירדן, מטעמים כלכליים וגיאוגרפיים. תיקויה זו עשויה להתברר אם יהיה למדינה הפלסטנית גבול פתוח עם ישראל — וזוהי אחת הסיבות לכך שהפלסטנים עצמם דורשים גבול פתוח כזה.

אלג'יריה:

הוארי בומדיאן הכריז, כי יקבל כל פיתרון שאש"ף עצמו יחליט עליו, גם אם אינו לרוחו. אין זו הכרזה מן השפה ולחוף, אלא עמדה עקרונית בסיסית ביותר.

היא נובעת מן הרצון האלג'ירי להתרכז בענייני פנים ולשקם את הארץ, הטרודה בבעיות רבות.

עיראק:

העמדה העיראקית הקיצונית נובעת ממילחמתה המסורתית בסוריה, שבה שולט פלג של מיסלגת אל-בעת שהוא עויין למישטר אל-בעת העיראקי. אולם הגורם המכריע לגבי עיראק הוא רצונה להתרכז בענייני-פנים — רצון המקביל לזה של

שהוא בוגד בענייני הערבי ונועץ סכין בגב העם הפלסטני. התמיכה של אש"ף בי-מאמצי-השלום חיונית, על כן, לסוריה. תהילה ניסה הנשיא חאפו אל-אסד להפיל את המנהיגות הנוכחית של אש"ף, ולהפוך את הגוף הזה לגרורת סוריה. בכך ניסה להבטיח מראש שהמדינה הפלסטנית, כאשר תקום, תהווה אף היא גרורה סורית, כחלק מסוריה-הרבתה.

מאמץ זה נכשל לחלוטין ביגלל כוחו הבלתי-מעורר של יאסר עראפאת באש"ף, והכישלון הסורי בשהיה-קרוב מול הצבא של פתח. השובה לא פחות, ואולי אף יותר, היא ההתנגדות הטוטאלית של סעודיה לרעיון סוריה-רבתה, והתמיכה הבלתי-מעוררת של סעודיה בעראפאת, המקובל על ריבאד כמנהיג מתון, לא-מיהפכני ולא-ראדיקלי.

על רקע זה באה ההתפייסות של סוריה עם מצריים, וההשלמה ההדדית בין אסד ועראפאת.

ירדן:

כדי לקיים את שילטונו, נאלץ המלך חוסיין להתחבק עם אסד. ירדן נחלשה ביותר במישחק הפנים-ערבי, ולמעשה מתעלמים הכל מקיומה. המלך נאלץ לוותר על האיש החזק של מישטר, זייד אל-ריפאע, שלא היה מקובל על הסורים. הוא מקווה לתמרן את יחסיו עם סוריה כך שיקבל ממנה את מירב התמיכה, מבלי להשתעבר לה לחלוטין.

למלך חוסיין אין עוד כל תיקויה לקבל בחזרה את הגדה המערבית, ואין אף גורם

סעודיה:

עם עלייתה לדרגת מעצמה כלכלית עור-למית, הפכה ארץ מידברית זו מרכז שני (ואולי אף ראשון) של העולם הערבי. המישטר המלכותי הסעודי רוצה, קודם לכול, לקיים ולבצר את עצמו. משום כך הוא נושא את דגל האנטי-מיהפכנות בעור-לם הערבי, וקשריו עם ארצות-הברית הם העובדה המדינית המרכזית בריאד.

סעודיה רואה בתנועה הפלסטנית את הגורם המתסס והמסוכן ביותר בחצייהאי ערב. מנוי וגמור עימה לעקר את הגורם הזה על-ידי כינון מדינה פלסטנית בגדה וברצועה, שבה יתרכזו ויתנקזו כל המרץ הפלסטני. הסעודים משוכנעים שעם הקמת מדינה זו, יחדלו הפלסטנים בכל האמת צות האחרות להיות גורם מהפכני פוטני-ציאלי.

אחרי רצח המלך פייצל, שהיה קנאי דתי לאומני (רצה מיסטרתי, המקבל בדיעבד משמעות מעניינת, על רקע זה) הפכה עתה סעודיה הכוח המרכזי בעולם הערבי הדור-חף להסדר-שלום ישראלי-פלסטני.

סעודיה מנהיגה את גוש הנסיכויות שי-לאורך המיפץ הפרסי — כוויית, בחיין, קאטאר, האמיריות המאוחדות ועומאן, כל אלה מעוניינות לחסל את הסיכסוך עם יש-ראל, ביגלל דאגתן הגוברת למראה ההתי-עצמות הצבאית הכבירה של איראן. האיום האיראני תמור בעיני-שעור יותר מן האיום הישראלי, ועל כן הן מחפשות פיתרון מכובד לסיכסוך זה, הנראה להן כנחלת העבר, בעוד שבעיית איראן היא נחלת העתיד.

סוריה:

מילחמת לבנון הגבירה את תאבון המישטר הסורי להגשמת האידיאל הנושן של סוריה-רבתה, אך היא גם הוכיחה את מגבלות הכוח הסורי. סוריה מוכרחה לקבל את מרות סעודיה, מטעמים כלכליים. סוריה, כמו מצריים, רואה את הברית עם ארצות-הברית כמנוף להגשמת שאי-פיתיה, והיא מוכנה עתה לקבל הסדר-שלום עם ישראל, תחת חסות אמריקאית. ברור לה שלא תוכל להעז ולהתקדם בדרך זו בלי שיתוף-פעולה עם אש"ף, כי אמיל-אכ-יחוף המישטר הסורי את עצמו להאשמה